

Het Spel en de Regels

Ervaringen van een Voorzitter van een Examencommissie

Frequent in dit blaadje zijn de bijdragen van recent afgestudeerde wiskundigen die verhalen hoe goed zij in de buitenwereld terecht zijn gekomen. Aan geen van beide condities voldoet uw huidige auteur. Deze loopt immers reeds 36 jaar rond aan de UvA, en als ik mijn studententijd meetel blijkt ik reeds 43 jaar van mijn leven te hebben doorgebracht rond het Roeterseiland (enkele kortere verblijven in den Vreemde daargelaten). En dank zij een aanstelling als technisch assistent bij het Mathematisch Centrum aan het begin van het derde studiejaar kan ik ook met rechte claimen reeds 41 jaar met onderzoek bezig te zijn geweest. Duidelijk - zo iemand moet met pensioen.

Tot 1984 was ik ook verbonden aan de wiskundige instituten: eerst het Mathematisch Instituut en later het Instituut voor Toegepaste Wiskunde en de voormalige Vakgroep Propaedeutische Wiskunde - de twee instituten die gezamenlijk het lectoraat hebben ingesteld waarop ik in 1977 ben benoemd. Enkele jaren nadien werd ik overgeheveld naar de toenmalige Facultaire Vakgroep Informatica. Later zijn de propaedeuten opgeheven omdat het geen onderzoeksinstituut was, is de FVI met wiskunde gefuseerd tot de FWI, later uitgebreid tot WINS om ten slotte weer op te gaan in de grote faculteit van Wetenschappen, waarmede de toestand is hersteld zoals ik die in 1962 als student aantrof. Alles hebben we dus gezien en meegemaakt.

Niet dat er geen dingen veranderd zijn. In 1962 ontving de aankomende student een zogenaamde Series Lectionum, een poster waarop alle gedurende het aankomende collegejaar verzorgde colleges werden vermeld. Het is interessant je af te vragen wat je heden ten dage zou moeten doen om (via de UvA-websites) deze zelfde informatie te vergaren, en overzichtelijk bijeen te brengen. Vermoedelijk een Mission Impossible. So much for Progress.

Ik wil het verder met U hebben over een speciaal onderdeel van mijn dagelijkse bezigheden, waarover de lezer in het algemeen minder zal vernemen, te weten mijn werk als voorzitter van een Examencommissie (in dit geval de Examencommissies Informatica, en Master of Logic, en daarnaast, hangende de benoeming van een echte examencommissie, tijdelijk gemandateerd voor de eenjarige masteropleidingen Software Engineering en Systeem en Netwerk Beheer).

De taak van de examencommissie is (in mijn eigen omschrijving - de wettelijke bepalingen zullen ongetwijfeld anders zijn geformuleerd) er op toe te zien dat de studenten op de correcte wijze de studie binnenkomen en deze studie ook weer op een correcte wijze verlaten. Bij binnenkomst moet worden vastgesteld of de student aan de toelatingseisen voldoet, en zonee, op welke wijze daar een mouw aan te passen is: deficiënties wegwerken, colloquium doctumregelingen, en mogelijke vrijstellingen. De commissie verleent goedkeuring aan studieprogramma's, en stelt daarmee vast dat door het voltooien van de onderdelen, in dit programma opgenomen, de student voldoet aan de eisen behorende bij de opleiding. Formeel houdt de examencommissie toezicht op het afnemen van tentamens, maar in de praktijk ziet de student deze commissie pas echt in actie bij het afstuderen. Ten slotte is het de examencommissie die de bij het voltooien van de studie behorende documenten en certificaten op al dan niet ceremoniële wijze uitreikt aan de student.

Tot zover de theorie. Aan het overgrote deel van de opleidingen is het zo dat de feitelijke werkzaamheden van de examencommissie, zich beperken tot de formele acties: handtekeningen plaatsen onder toelatingen, goedkeuringen, vrijstellingen en diploma's. De bij onze opleidingen (Wiskunde, Natuurkunde en Informatiewetenschappen) gebruikelijke praktijk om een examen te laten bestaan uit een openbare presentatie en verdediging van het afstudeerwerk, waarbij het eindresultaat op het examen wordt vastgesteld, gevolgd door de buluitreiking, is een zeldzaam overblijfsel gevormd door een samensmelting van de tradities zoals die in de jaren 70 bestonden bij Natuurkunde en bij een deel van de Wiskundigen (in het bijzonder de voormalige Vakgroep Numerieke Wiskunde en Infor-

matica). Elders worden ook scripties gepresenteerd, verdedigd en beoordeeld, maar dat is dan een event dat zich afspeelt buiten de ceremonie waar het diploma wordt uitgereikt, die daardoor een veel formelere en naar mijn mening inhoudsloze vorm krijgt.

Het voordeel van onze praktijk is dat het op het publieke examen duidelijk wordt dat het werk van de individuele student centraal staat. Dit wordt in het algemeen gewaardeerd door de familie en bekenden, ook als deze van de feitelijke inhoud weinig tot niets begrijpen (een interessante uitdaging aan de student om een verhaal te prepareren dat ook voor de belangstellende leek interessant is). Een mogelijk nadeel van dit proces is dat je het risico loopt als student dat de beoordeling ontaardt in een veroordeling, op het moment dat het afstudeerwerk onder de maat is. De praktijk is dat de student op het examen nooit zakt, maar een beoordeling met een 6.0 geeft uiting aan de mening van de examinatoren dat het werk in feite als mislukt dient te worden beschouwd, en dat is minder prettig.

Het is dank zij deze publieke verdedigingen dat ik het plezier in deze taak heb bewaard en deze reeds sedert twintig jaar met genoegen vervul. In deze twintig jaar heb ik het overgrote deel van de thans ca. 635 afgestudeerde Informatici voor mij zien verschijnen. Ik heb hun scripties gelezen, en dat levert ook een goed inzicht op in het onderzoek wat plaatsvindt binnen de Informatiewetenschappen.

Er zijn echter ook donkere wolken aan de horizon. Het is opvallend te zien hoe de bureaucratie is toegenomen, ook met betrekking tot de examens. Tot enkele jaren geleden waren slechts twee handtekeningen nodig: de goedkeuring van het studieprogramma en de handtekening onder het uiteindelijke diploma. Tegenwoordig moet ik studenten toelaten tot de studie, goedkeuring verlenen voor het programma, toestemming verlenen aan de afstudeerfase te beginnen, goedkeuren dat zij het examen aanvragen en ten slotte het diploma. Hierbij houd ik vrijstellingen en wijzigingen in het programma buiten beschouwing.

Het tweede probleem danken wij aan de Europese integratie. Met de invoering van de zogenaamde Bologna Transcripts, zal in de

toekomst (nadat dit eerder reeds gebeurd is met het diploma zelf) ook de cijferlijst die bij het diploma wordt uitgereikt centraal worden aangemaakt, en dit is strijdig met onze gewoonte om het eindresultaat voor het afstudeerwerk op het examen zelf vast te stellen. De behoorde in onze organisatie willen daarom dat wij ook terugvallen tot de elders gebruikelijke cermoniële feestelijke buluitreiking los van de beoordeling van het werk, maar de gezamenlijke voorzitters reeds hebben vastgesteld dat zij daar niet aan zullen beginnen. Wat ons betreft kopen wij een stapel nepdiploma's bij de feestartikelenwinkel, en kunnen de studenten hun echte diploma na enkele weken ophalen op het onderwijsbureau.

Dan was er het afgelopen jaar de kwestie over de nieuwe masterdiploma's. Die bleken plotseling geheel Engelstalig te zijn geworden, en bovendien, bij het behalen van een cum laude diploma, zodanig dubbelzinnig te zijn geformuleerd dat de ontvanger ervan in feite niet kon zien of hij nu een cum laude judicium had behaald, dan wel was afgestudeerd in een honors variant van de studie (iets wat wij h.t. niet aanbieden maar in principe zouden kunnen aanbieden). Reden voor ondergetekende om op het examen de bul niet uit te reiken maar achter te houden in afwachting van een correct document (hetgeen inmiddels is geregeld).

Een andere reden om een bul niet uit te reiken deed zich enkele maanden later voor: studenten die afstudeerden in de master Computer Science, zagen de naam Grid Computing verschijnen op hun diploma. De verklaring hiervoor is dat onze organisatie om tactische dan wel strategische redenen heeft besloten de opleiding Computer Science om te dopen tot Grid Computing, en zo staat de opleiding per 1 September 2004 in het CROHO. Tragisch is dat deze studenten deze bui hadden zien hangen en hadden laten onderzoeken of zij de naam van de opleiding waaraan zij waren begonnen (Computer Science) alsnog op hun diploma konden krijgen, en dat op basis van naar later bleek onjuiste informatie uit het Maegdenhuys, dit ook aan deze studenten is beloofd. Uiteindelijke oplossing: terugkeer naar de klassieke doctoraalopleiding, hetgeen weer een aanpassing van de inschrijving vereist. Alles bij elkaar heeft het enkele maanden gekost om deze afgestudeerden alsnog

aan een diploma te helpen.

Ik noemde reeds het verschijnsel van het cum laude iudicium - behaald indien de student een gemiddelde van 8.0 of hoger behaalt genomen over de feitelijk behaalde studieresultaten (vrijstellingen tellen niet mee), modulo enkele verdere condities. De details van deze regeling zijn over de Universiteit als geheel per opleiding verschillend. Tot grote verbazing van de verzamelde examencommissies blijkt de Faculteit in de OER-en (onderwijs- en examenreglementen) voor het studiejaar 2004-2005 in haar streven naar uniformiteit deze regeling te hebben aangepast - in plaats van een gemiddelde over de onderdelen is thans sprake van een gewogen gemiddelde hetgeen het cijfer van het afstudeerwerk veel zwaarder laat wegen.

Het staat de behoorde uiteraard vrij om dit soort wijzigingen in het OER aan te brengen. Het is echter relevant om te merken dat de clause niet was opgenomen in de concept OER-en waarover wij in het voorjaar van 2004 hadden mogen adviseren. Stuitend is om te beseffen dat deze OER-en pas in April 2005 zijn gepubliceerd op het Web: een gevolg van het feit dat over het OER wordt onderhandeld tussen faculteit en studentenvertegenwoordiging, waardoor de OER-en pas gedurende de loop van het studiejaar worden vastgesteld door de decaan. Gevolg is wel dat wij in feite gedurende een periode van zes maanden de verkeerde regels hebben toegepast.

Ik hoop U aldus enige inzage te hebben gegeven in het spel dat in onze organisatie wordt gespeeld door de examencommissies en de wijze waarop de spelregels daarbij voortdurend veranderen. Ik kan mijn collegas daarom maar één advies geven: speel vooral frequent het spel *Magic - the Gathering*, want daarbij leert U wat het betekent een spel te spelen waarbij voor praktisch iedere regel wel een kaart bestaat die de werking van deze regel ontkracht of wijzigt.

Peter van Emde Boas
peter@science.uva.nl